

MAZOWSZE

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie

Umowa współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach osi 4-LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

DOKUMENTACJA KOŃCOWA

SZLAKU PRZYRODNICZO – EKOLOGICZNEGO

„DOLINĄ LIWCA”

Stowarzyszenia – Lokalna Grupa Działania

„Bądźmy Razem”

OPRACOWAŁA MARIOLA KIELEK

MARZEC 2013

Spis treści:

Wstęp.....	3
I. Opis Doliny Liwca	4
II . Szlak Przyrodniczo – Ekologiczny „Doliną Liwca”	5
2.1 Zasady umieszczania znaków	6
2.2 Dokumentacja projektowa szlaku	7
2.3 Poruszanie się na szlaku	7
2.4 Instrukcja instalacji GPS	7
2.5 Instrukcja obsługi programu (po zainstalowaniu na urządzeniu PDA).....	8
2.6 Nadzór nad szlakiem	9
III. Oznakowanie Szlaku Przyrodniczo – Ekologicznego „Doliną Liwca”	9
3.1 Mapa szlaku.....	10
3.2 Tablice oznaczeń	11
3.2.1 Dwór w Paplinie	12
3.2.2 Rezerwat Przyrody „Moczydło”	13
3.2.3 Kościół w Korytnicy	14
3.2.4 Dwór w Korytnicy	15
3.2.5 Zapora Wodna w Kalinowcu	16
3.2.6 Kamionna, Kościół	17
3.2.7 Pomnik Józefa Piłsudskiego	18
3.2.8 Dwór	20
3.2.9 Pałac w Łochowie	21
3.2.10 Stajnia Zakolej – Barchów	23
3.2.11 Pałac w Julinie	26
3.2.12 Dwór w Pogorzelcu	28
3.2.13 Rezerwat „Jegiel”	29
3.2.14 Ośrodek Kolonijno - Wypoczynkowy w Koszelance.....	32
IV. Podsumowanie	34

Wstęp

Szlak Przyrodniczo - Ekologiczny „Doliną Liwca” w ramach innowacyjnego podejścia do rozwoju obszarów wiejskich, został zrealizowany ze środków Unii Europejskiej w ramach osi 4 Leader Program Rozwoju Obszarów Wiejskich w okresie 2007 - 2013.

Lokalne Grupy Działania: Stowarzyszenie „Kapitał – Praca – Rozwój” i „Równiny Wołomińskiej” dnia 18 grudnia 2009 r. podpisały umowę współpracy o realizacji projektu pt. „Program Aktywności Turystycznej i Rozwoju Obszaru Liwca”, którego akronim brzmi „PATROL”.

Dnia 18 lutego 2011 r. w Łochowie został podpisany Aneks nr 1 do umowy o wspólnej realizacji projektu współpracy o akronimie „PATROL”. Do projektu dołączyło Stowarzyszenie - Lokalna Grupa Działania „Bądźmy Razem”, z siedzibą w Łochowie, przy ul. 1-Maja 2 lokal 306.

Celem zrealizowanego projektu jest zwiększenie atrakcyjności turystycznej Doliny Liwca oraz propagowanie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności potrzeby harmonijnego współżycia człowieka ze środowiskiem przyrodniczym i jego aktywnej ochrony, jak i promowaniem walorów turystycznych gmin, w tym organizowanie spotkań, wycieczek, współpracy i wymiany międzynarodowej. Wiąże się to z potrzebą utworzenia sieci interesujących turystycznie miejsc i obiektów położonych na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju na lata 2007-2013. Zrealizowany projekt skierowany do różnorodnych grup społecznych i zawodowych, służyć będzie dynamizacji i zwiększeniu aktywności lokalnych społeczności w działalności na rzecz rozwoju turystyki na obszarze Doliny Liwca.

W ramach projektu, w oparciu o wspólnie uzgodnioną metodologię, dokonana została inwentaryzacja lokalnych zasobów możliwych do wykorzystania w działalności turystycznej. Na podstawie sporządzonego w ramach projektu Studium Zagospodarowania Turystycznego Doliny Liwca, na obszarze objętym LSR każdej z LGD biorących udział w projekcie, został wytyczony oraz oznakowany Szlak Przyrodniczo – Ekologiczny „Doliną Liwca”.

Dla celów promocji projektu na stronie internetowej Stowarzyszenia – Lokalna Grupa Działania „Bądźmy Razem” jak i partnerów została zamieszczona dokumentacja pisemna i fotograficzna rzeki Liwiec oraz wyznaczonego szlaku turystycznego. Ponadto została

opracowana aplikacja - informatycznej mapy multimedialnej GPS umożliwiającej wykorzystanie jej przez turystów w zależności od celu wyjazdu do rejonu (szlak pieszy, szlak rowerowy, szlak wodny, szlak obiektów sakralnych itd.). Oznakowanie 10 punktów (obiektów) znajdujących się na odcinku przebiegającym przez obszar działania LGD „Bądźmy Razem”, na mapie GPS poprzez piktogramy oraz komunikaty głosowe.

W ramach projektu podjęte zostały działania na rzecz identyfikacji właścicieli gruntów położonych bezpośrednio przy rzece Liwiec oraz spotkania z przedstawicielami tych podmiotów, w celu określenia możliwości ich aktywnego udziału w zagospodarowywaniu turystycznym tego obszaru. W każdej gminie, przez której obszar przepływa rzeka Liwiec, zostały zorganizowane spotkania informacyjno-szkoleniowe.

I. Opis Doliny Liwca

Dolina Liwca jest obszarem o powierzchni około 23,6 tys. ha położonym w województwie mazowieckim, w rejonie siedleckim. Teren ten rozciąga się nad rzeką Liwiec, będącą dopływem Bugu. Liwiec to niewielka rzeka o długości około 142 km, która ma swoje źródło nieopodal miejscowości Sobicze (gmina Zbuczyn, powiat siedlecki), we wsi Kamieńczyk wpada do Bugu. Jej nazwę zaczerpnięto prawdopodobnie od dawnego określenia rosnącej nad nią wierzby - iwy. Jest rzeką graniczną, gdyż wzdłuż doliny Liwca niegdyś przebiegała granica pomiędzy dwiema krainami historycznymi: Mazowszem i Podlasiem.

Rzeka Liwiec posiada urozmaicone brzegi - od wysokich skarp po płaskie mielizny, otwierające widok na rozległe, malowniczo położone łąki i pastwiska. Częściowo jest ona uregulowana, choć występują odcinki o charakterze naturalnym. W dolinie napotyka się na lokalne, wtórne zabagnienia. Występują tu łągi olchowe i olchowo-jesionowe oraz niewielkie skupiska lasów iglastych. Na tych terenach znajdują się kompleksy stawów rybnych. Dolina Liwca jest cenną ostoją ptaków wodno-błotnych, w której występuje co najmniej 20 gatunków ptaków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Są to m.in.: cyraneczka, cyranka, kulik wielki, rybitwa białowąsa, brodziec piskliwy, perkoz rdzawoszyi, rycyk czy ortolan. Jednakże dużym zagrożeniem tego regionu były przeprowadzane melioracje na początku lat 90-tych XX wieku osuszające tereny łęgowe wielu gatunków ptaków.

Ważne gatunki ptaków: bąk, błotniak stawowy, bocian biały, bocian czarny, derkacz, dzięcioł czarny, dzięcioł średni, jarzębatka, kropiatka, lerka, orlik krzykliwy, ortolan, podróżniczek,

rybitwa białowasa, rybitwa czarna, rybitwa zwyczajna (rzeczna), świergotek polny, zielonka, zimorodek.

Ważne gatunki ryb: koza, piskorz , koza złotawa, boleń oraz skójka gruboskorupowa (bezkregowiec).

Ważne gatunki roślin: starodub łąkowy, rzepik szczeciniasty.

Rzeka Liwiec.

Fot. Roman Postek

II. Szlak Przyrodniczo- Ekologiczny „Doliną Liwca”

Definicja szlaku turystycznego w stosunku do szlaku wyznaczonego na obszarze objętym projektem współpracy „PATROL” to:

SZLAK TURYSTYCZNY - jest to zbiór precyzyjnie określonych geograficznie miejsc oraz obiektów, wraz z ich szczegółowym opisem ukazującym posiadane walory turystyczne w miarę możliwości jednorodne pod względem oczekiwań turysty.

Lokalne Grupy Działania: Stowarzyszenie „Kapitał Praca Rozwój”, „Równiny Wołomińskiej”, „Bądźmy Razem” działające na podstawie podpisanej umowy współpracy z dnia 18 grudnia 2009 r., postanawiają przyjąć wspólną instrukcję wyznaczenia i oznakowania szlaku realizowanego projektu współpracy o akronimie „PATROL”.

LGD realizują swoje cele poprzez promowanie walorów turystycznych gmin objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju należących do Lokalnych Grup Działania.

W nowoczesnym, zglobalizowanym świecie zaawansowanych technik i technologii informacyjnych, zrezygnowaliśmy ze stosowanych od kilkudziesięciu lat form znakowania szlaków turystycznych, które zakładają jedną jedyną możliwość przemieszczenia się turysty z punktu A do B. Poprzez powszechnie dostępne urządzenia i technologie nawigacyjne stworzyliśmy każdemu turyście możliwość indywidualnego dostosowania i optymalizowania sposobu przemieszczania się między określonymi, oznaczonymi na mapie węzłami turystycznymi, w zależności od jego potrzeb jak i dostępnych mu środków (samochód, rower, kajak itp.) oraz charakteru preferowanej przez formy poruszania się w terenie. Takie podejście jest racjonalne, gdyż na terenach gmin objętych opracowaniem szlaku przyrodniczo – ekologicznego „PATROL” istnieje kilkaset kilometrów oznakowanych (w bardzo różny sposób) tras ścieżek rowerowych, pieszych, konnych itp.

Na szlaku został zastosowany indywidualny, czytelny, jednolity i komplementarny system wizualizacji, ponieważ szlaki mogą być prowadzone wspólnie. Nazwa punktu węzłowego w sposób jednoznaczny wskazuje charakter oferowanych atrakcji turystycznych.

W koncepcjach oznakowania szlaku czy atrakcji danego regionu największą rolę odgrywają znaki graficzne (przemawiające do różnego odbiorcy) bez konieczności rozpatrywania jego umiejętności czytania i rozumienia tekstu w danym języku. Punkty węzłowe na szlaku Ekologiczno-Przyrodniczym Dolina Liwca są dostępne o każdej porze roku z wyjątkiem sytuacji szczególnych.

2.1 Zasady umieszczania znaków.

Znaki w formie tablic informacyjnych formatu 0,8m x 1,2m są umieszczone w punktach węzłowych szlaku przy drogach gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych, które spełniają wytyczne Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach¹. Wskazują kierunek poruszania się turysty na szlaku i informują o odległości do najbliższego węzła.

Na tablicach znajdują się informacje opisujące walory przyrodnicze i antropogeniczne węzła wraz ze zdjęciami oraz mapa lokalizacyjna. Tablice informacyjne wskazują najbliższe węzły turystyczne zachęcające podróżujących do zapoznania się

¹ Dz. U. Nr 220, poz. 2181, 2182

z dziedzictwem historycznym, kulturowym czy przyrodniczym danego szlaku oraz dostępne sposoby dotarcia do nich. Wszelkie tablice i oznaczenia zostały umieszczane jedynie z poszanowaniem obowiązujących przepisów prawa oraz były uzgodnione z właścicielami:

- osobami prywatnymi władającymi terenami, przez które przebiega szlak;
- osobami prawnymi władającymi terenami, przez które przebiega szlak;
- władzami samorządowymi i rządowymi;
- nadleśnictwami, dyrekcjami parków krajobrazowych, Wojewódzkimi Konserwatorami Przyrody (w przypadku przebiegu przez rezerваты przyrody),
- organami administracji dróg wodnych.

2.2 Dokumentacja projektowa szlaku:

- opis przebiegu szlaku uwzględniający opis punktów węzłowych;
- mapa w skali 1:100 000 z naniesionym przebiegiem szlaku;
- oświadczenia uzgodnień wynikających z umieszczenia tablic z właścicielami gruntów.

2.3 Poruszanie się na szlaku

Szlak przyrodniczo-ekologiczny „Doliną Liwca” jest to szlak modalny, co znaczy, że turysta może przemieszczać się pomiędzy poszczególnymi punktami węzłowymi pieszo, bądź wykorzystując dostępne środki:

- a) pojazdy jednośladowe,
- b) pojazdy dwuśladowe,
- c) sprzęt kajakarski,
- d) konie.

Szlak przyrodniczo-ekologiczny „Doliną Liwca” umieszczony jest w nawigacji GPS. Opracowane aplikacje - informatyczne mapy GPS umożliwiają wykorzystanie jej przez turystów w zależności od miejsca wyjazdu i sposobu pokonywania szlaku. Oznakowanie 10 punktów (obiektów), znajdujących się na odcinku przebiegającym przez obszar działania LGD „Bądźmy Razem”, na mapie GPS poprzez piktogramy oraz komunikaty głosowe daje swobodę poruszania się po szlaku. Sposób zalogowania szlaku w GPS określa instrukcja.

2.4 Instrukcja instalacji GPS

Do korzystania z aplikacji opracowanych przez Lokalną Organizację Turystyczną potrzebne jest urządzenie mobilne typu PDA lub smartfon, wyposażone w system operacyjny MS Windows, taki jak np.: Pocket PC 2000, 2002 lub Windows Mobile 2003, Smartphone 2003, Windows Mobile 2003 Second Edition, Windows Mobile 5.0, 6.0 lub nowszy kompatybilny. Ponadto na czas instalacji potrzebny jest również komputer stacjonarny lub laptop

z systemem Windows XP lub nowszym, wyposażony w gniazdo USB oraz w dostęp do sieci Internet.

1. **Windows, XP: Jeśli** na komputerze stacjonarnym lub laptopie, którego zamierzasz użyć do instalacji posiadasz system Windows XP, sprawdź czy jest na nim zainstalowany program do synchronizacji urządzeń mobilnych ActiveSync. Jeśli jest zainstalowany, przejdź do punktu nr 2. Obecność programu w komputerze można poznać po ikonie na pasku zadań w prawym dolnym rogu ekranu. Jeśli znajdziesz tam którąś z takich ikon lub to oznacza, że program jest na komputerze. Brak takiej ikony oznacza to, że trzeba ten program zainstalować, pobierając go ze strony www producenta: www.microsoft.com/downloads/pl. Pobierz plik "setup.msi" i zainstaluj go. Jeśli komputer poprosi o ponowne uruchomienie (restart systemu) to je wykonaj. Następnie przejdź do punktu 2.

Windows Vista lub Windows 7: Jeśli na komputerze stacjonarnym lub laptopie, którego zamierzasz użyć do instalacji, posiadasz system Windows Vista lub Windows 7, to program do synchronizacji urządzeń mobilnych, jeśli nie był jeszcze używany, zostanie pobrany automatycznie z sieci Internet i również automatycznie zostanie zainstalowany po podłączeniu urządzenia przenośnego do gniazda USB. Wystarczy tylko chwilę poczekać potwierdzając zgodę na instalację. Przejdź do punktu 2.

2. Podłącz urządzenie (palmtop, smartfon, PDA, etc..) do komputera stacjonarnego lub laptopa. Zaczekaj aż urządzenie zostanie całkowicie wykryte i zsynchronizowane. Poznasz to po tym, że ikona przestanie się obracać.
3. Następnie należy pobrać plik zawierający Szlak Ekologiczno-Przyrodniczy „Dolina Liwca” klikając na ten link i zapisać go na dysku twardym komputera stacjonarnego, w założonym wcześniej katalogu, o dowolnej nazwie np: "C:\LGD".
4. Po zapisaniu pliku należy go uruchomić klikając dwukrotnie na jego nazwę, a następnie, odpowiadając na kolejne pytania instalatora lub ewentualnie zmieniając standardowe odpowiedzi, doprowadzić instalację do zakończenia. Jeśli w trakcie instalacji nie było żadnych komunikatów o błędach, program powinien być już zainstalowany. Można to sprawdzić odnajdując ikonę programu w menu urządzenia.

2.5 Instrukcja obsługi programu (po zainstalowaniu na urządzeniu PDA)

W menu urządzenia mobilnego wyszukaj ikonę programu i kliknij ją lub dotknij. Po krótkim czasie pojawi się ekran powitalny programu a następnie menu. Należy wybrać kolejno:

"planuj trasę"/"wczytaj trasę"/"Wycieczka „Dolina Liwca”. Pojawi się lista obiektów, spośród których wybieramy ten, od którego chcemy rozpocząć zwiedzanie. Po zatwierdzeniu wyboru obiektu (klawisz ze strzałką do góry w dole ekranu) pojawi się ekran, na którym wybieramy opcję **"nawiguj"**. Program wyznaczy trasę do wybranego obiektu od miejsca, gdzie się aktualnie znajdujemy. Gdy przybliżymy się do wybranego obiektu, możemy wówczas odsłuchać informację związaną z tą lokalizacją (komunikat pojawi się po dotknięciu przycisku odtwarzania). Możemy również uzyskać dodatkową informację o obiekcie, dotykając przycisk obiektu.

Tym samym turyści na tymże szlaku mogą docierać do kolejnych punktów węzłowych na trasach dróg: leśnych, gminnych, powiatowych, wojewódzkich, krajowych, wodnych oraz na istniejących szlakach turystycznych.

Wybór trasy pomiędzy kolejnymi węzłami pozostawia się do swobodnej decyzji osoby korzystającej ze szlaku.

Za bezpieczeństwo na szlaku odpowiada turysta lub opiekun zorganizowanej grupy turystów.

Warunki przemieszczania się turystów pomiędzy węzłami regulują następujące dokumenty:

- › Ustawa z 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym².
- › Kajakowy Elementarz Bezpieczeństwa Jacek Starzyński³

2.6 Nadzór nad szlakiem

Opiekę nad szlakiem na terenie Stowarzyszenia – Lokalnej Grupy Działania „Bądźmy Razem” sprawuje Gospodarstwo Agroturystyczne Stajnia Zakolej - Barchów, którego właścicielem jest Mariusz Denis zamieszkujący na obszarze należącym do LGD „Bądźmy Razem”.

III. Oznakowanie Szlaku Przyrodniczo- Ekologicznego „Dolina Liwca”

Szlak Przyrodniczo - Ekologiczny „Doliną Liwca” łączy miejsca i obiekty położone w bezpośredniej odległości od rzeki Liwiec (do 10 km), ukazuje przyrodnicze i endogeniczne

² T. j. Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz.908 z późn. zm.

³ <http://kajak.org.pl/wiedza/bezpieczenstwo/elementarz/>

walory tego obszaru, zachęcające potencjalnych turystów do ich odwiedzenia i obejrzenia. Podkreśla ich charakter dydaktyczny nawiązujący do europejskiego i polskiego dorobku z zakresu walorów ekologiczno-przyrodniczych i antropogenicznych. Szlak zrealizowany we współpracy Lokalnych Grup Działania: Stowarzyszenie „Kapitał – Praca - Rozwój”, Stowarzyszenie - Lokalna Grupa Działania „Bądźmy Razem” oraz Lokalna Grupa Działania „Równina Wołomińska”, przebiega przez powiat siedlecki, węgrowski, wołomiński i wyszkowski i obejmuje swym zasięgiem gminy: Zbuczyn, Mordy, Siedlce, Suchożebry, Mokobody, Liw, Korytnica, Łochów, Wyszaków, Jadów. Swój początek ma w gminie Zbuczyn - u źródła rzeki Liwiec, a koniec w miejscowości Kamieńczyk - u ujścia Liwca do Bugu.

Szlak o akronimie „PATROL” jest szlakiem składającym się z punktów węzłowych, stanowiących aspekty przyrodniczo - ekologiczne w Dolinie Liwca. Szlak ma charakter modalny, stąd przemieszczanie się turysty pomiędzy kolejnymi obiektami pozostawia się jego swobodnemu wyborowi.

3.1 Mapa szlaku:

Mapa szlaku z oznaczonymi punktami węzłowymi.

Sporządziła: Marlena Czarnocka.

Legenda:

1. Krzesk Majątek – Dolina Liwca
2. Krzesk Majątek – Dolina Liwca - Ukształtowanie powierzchni i budowa geologiczna
3. Krzymosze - Dolina Liwca – Uwarunkowania Przyrodnicze
4. Brzozów Dolina Liwca – Kraina Bociana
5. Nakory Dolina Liwca – Świat Zwierząt
6. Kisielany-Żmichy – Dolina Liwca - Chronione Piękno
7. Wólka Proszewska – Dolina Liwca - Wodny Świat
8. Sowiec Góra Dolina Liwca – Dolina Liwca Uwarunkowania historyczno – kulturowe
9. Starawieś
10. Eurostruś – Ferma Strusi Afrykańskich w Borzychach
11. Wioska Indiańska – Przygoda – Zabawa – Kultura
12. Dolina Liwca – Dwór w Paplinie
13. Kościół i Dwór w Korytnicy
14. Dolina Liwca - Zapora Wodna w Kalinowcu
15. Kościół, Pomnik Józefa Piłsudskiego i Dworek w Kamionnie
16. Dolina Liwca - Pałac w Łochowie
17. Dolina Liwca - Gospodarstwo Agroturystyczne. Stajnia Zakolej-Barchów
18. Dolina Liwca - Pałac w Julinie
19. Dolina Liwca – Dwór w Pogorzelcu wraz z pozostałościami Parku
20. Rezerwat „Jegiel”
21. Dolina Liwca - Ośrodek Kolonijno -Wypoczynkowy Koszelanka
22. Dolina Liwca - Kamieńczyk
23. Dolina Liwca - Loretto
24. Dolina Liwca - Urle
25. Dolina Liwca - Borzomy
26. Dolina Liwca - Zawiszyn
27. Dolina Liwca - Starowola

Punkty węzłowe od nr 12 do 21 leżą na terenie Stowarzyszenia – Lokalna Grupa Działania „Bądźmy Razem”.

3.2. Tablice oznaczeń:

Tu są opisy wraz ze zdjęciami, które znajdują się na tablicach.

3.2.1 Dwór w Paplinie

(Gmina Korytnica)

Modrzewiowy dwór barokowy wzniesiony w poł. XVIII wieku własność Mikołaja Glinki, starosty makowskiego, posła różańskiego na Sejm Czteroletni, senatora, kasztelana. Bywał tu, kaptując zwolenników przed elekcją, Stanisław August Poniatowski. Kolejnym właścicielem był Józef Garczyński – skarbnik drohicki (od 1760 r.). Od 1838 r. dwór należał do rodu Cieleckich herbu Zaremba, m.in. do: Konstantego Cieleckiego, uczestnika powstania listopadowego, radcy Dyrekcji Głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, sędziego pokoju, Zygmunta Cieleckiego oraz Jana Hieronima Kwiryna Cieleckiego. W 1877 r. dwór został częściowo przebudowany przez architekta Władysława Mierzanowskiego. W czasie II wojny światowej majątek przejęli Niemcy. Po wojnie w 1946 r. ziemię rozparcelowano, a w 1947 r. dwór stał się własnością Skarbu Państwa. Do 1995 r. pełnił funkcję publiczną, jako siedziba szkoły rolniczej, przedszkola, biblioteki. Od 1995 r. własność Arkadiusza Toczyłowskiego herbu Samson, absolwenta Uniwersytetu Warszawskiego. Po jego śmierci (1997 r.) Janina Toczyłowska kontynuuje marzenie przedwcześnie zmarłego syna Arkadiusza, by przywrócić dworowi w Paplinie jego dawne piękno. W dworku kręcono sceny do filmów „Boża podszewka” Izabeli Cywińskiej (1995r.) i dokumentu „Nowa opowieść o prawdziwym człowieku” (1996 r.)

Dwór w Paplinie.

Fot. Leszek Kulik

3.2.2 Rezerwat Przyrody „MOCZYDŁO”

(Gmina Stoczek)

Rezerwat faunistyczny o powierzchni 58,08 ha położony w gminie Stoczek został utworzony w 1981r. w celu ochrony śródleśnego jeziora zasiedlanego przez szereg gatunków ptaków wodnych oraz płazów. W rezerwacie stwierdzono obecność 66 gatunków ptaków, w tym 48 lęgowych, m.in.: perkoza, brodziec samotny, potrzosa, kurki wodnej, bociana czarnego i błotniaka stawowego. Zalatują tu także żurawie, rybitwy rzeczne, cyranki. W środowisku leśnym spotyka się jastrzębia, myszołowa oraz dzięcioła czarnego. Rezerwat Moczydło jest rezerwatem częściowym, czyli dopuszczalne są w nim pewne zabiegi i nie jest całkowicie zamknięty dla człowieka. Można się po nim poruszać, jednak należy uszanować spokój zamieszkujących tu zwierząt i ptaków oraz stosować się do nakazów i praw ustalonych przez Nadleśnictwo.

Rezerwat Przyrody „Moczydło”.

Fot www.stoczek.net.pl/gmina/rezerwat-przyrody-moczydlo-,116

3.2.3 Kościół w Korytnicy

(Gmina Korytnica)

Korytnica położona jest na terenie historycznej ziemi liwskiej na Mazowszu. W roku 1419 wieś znajdowała się na skraju Puszczy Koryckiej (Korytnickiej). Była własnością książęcą, później królewską, następnie rządową i w końcu prywatną. Pierwsza parafia w Korytnicy powstała w roku 1427. Obecny kościół parafialny jest trzecim z kolei. Kościół pod wezwaniem św. Wawrzyńca Męczennika neoklasycystyczny, murowany, trójnawowy zbudowano w latach 1876 – 1880 według projektu Bolesława Pawła Podczaszyńskiego i Bronisława Brodzic - Żochowskiego. We wnętrzu kościoła znajdują się epitafia, w tym jedno autorstwa Konstantego Laszczki.

Kościół p.w. Św. Wawrzyńca Męczennika w Korytnicy.

Fot. Mariola Kietek

3.2.4 Dwór w Korytnicy

(Gmina Korytnica)

Został zbudowany przez Tymoteusza Łuniewskiego herbu Łukocz, właściciela majątku Korytnica, w latach 1895 – 1896. Wygląd i architektura dworu oddają praktyczny, typowy dla pozytywizmu, charakter właściciela. Parterowy, murowany, dość obszerny, z mieszkalnym poddaszem, pokryty dwuspadowym dachem z naczółkami, od strony wejściowej zaś balkon – to w wielkim skrócie opis dworku. Do swej rodzinnej siedziby, wygodnej, ale wyzbytej wszelkich ozdób i dążenia do luksusu, właściciel doprowadził wodę i założył kanalizację. Zadbał też o założenie parkowe i piękny podjazd. W pierwszej połowie XX wieku dwór i majątek korytnicki należały do Marii i Teodora Holder – Eggerów, a po zakończeniu II wojny światowej stały się własnością prywatną. Obecnie dwór jest niezamieszkały (znajduje się w stanie postępującej ruiny).

Dwór w Korytnicy.

Rys. Edyta Wysokińska – Kulik.

3.2.5 Zapora Wodna w Kalinowcu

(Gmina Łochów)

Rzeka Liwiec zachowała swój pierwotny charakter, nie ma obwałowań, żadnego odcinka nie poddano regulacji. Jest rzeką płytką, o przeważnie piaszczystym dnie. Płynie niespiesznie wśród malowniczo ukwieconych łąk i łagodnych wzgórz morenowych. Meandruje w szerokiej dolinie pośród pól i pastwisk, tworząc niekiedy bardzo ciasne zakręty. Liwiec, przy nieco większym stanie wody, można z powodzeniem wykorzystać na jednodniowe lub kilkudniowe spływy kajakowe dostarczające wielu wrażeń osobom pragnącym przyjemnego spędzenia czasu z dala od cywilizacyjnego zgiełku.

Spływ kajakowy na Rzece Liwiec.

Fot. Mariusz Denis

Za miejscowością Paplin Liwiec wpływa w zielony tunel drzew ciągnący się kilka kilometrów wzdłuż trasy Węgrów – Łochów. Rzeka rozszerza się, przechodząc w niewielki zalew spowodowany kilkumetrową zaporą w Kalinowcu. Spiętrzenie wód wykorzystuje zlokalizowana tam elektrownia wodna, która zaopatruje w energię elektryczną całą wieś, a nadwyżki sprzedaje do sieci ogólnokrajowej. Za zaporą wodną rzeka gwałtownie przyspiesza i płynie głębokim wąwozem wyłobionym w czasie wysokiego stanu wody,

meandruje w zmieniającym się otoczeniu zieleni. Uwagę przyciąga wisząca na stalowych linach kładka.

Półtora kilometra dalej, Liwiec zwalnia i tworzy piaszczyste plaże, które mogą być dobrym miejscem na biwak. Położone na rzecznych piaskach łąki urozmaicone są kępami zarośli. Gdziekolwiek rzeka jest płytka, powstają wyspy i piaszczyste łachy. Podmywane przez wodę kilkumetrowe wydmy porośnięte są wysokim lasem sosnowym.

Zapora wodna w Kalinowcu.

Fot. Mariola Kielek

3.2.6 Kamionna (Gmina Łochów)

Kościół

Kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Kamionnie jest czwartą świątynią w tym miejscu. Wcześniejsze kościoły - pw. Narodzenia NMP, św. Jana Chrzciciela i św. Mikołaja powstały w XV i XVI w. Obecny wybudowany został w latach 1904-1909 według projektu Józefa Piusa Dziekońskiego w stylu neogotyckim. Aktu poświęcenia dokonał 22 czerwca 1909 roku ks. Antoni Dzikowski. Kościół został częściowo zniszczony podczas pierwszej wojny światowej. Dnia 8 sierpnia 1915 roku wojska rosyjskie wysadziły dwie wieże, których fragmenty zniszczyły część świątyni. W latach 1920 - 1923 funkcje proboszcza w Kamionnie pełnił ks. Michał Woźniak (1875-1942) - męczennik obozu koncentracyjnego w Dachau, wyniesiony do chwały ołtarzy w dniu 13 czerwca 1999 roku

przez Ojca Świętego Jana Pawła II. Dzięki jego staraniom odbudowano fasadę kościoła, niestety już bez charakterystycznych dla tego obiektu wież.

Kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Kamionie. *Fot Mariola Kielek*

3.2.7 Pomnik Józefa Piłsudskiego

Pomnik Józefa Piłsudskiego w Kamionie został wzniesiony w latach 1933-1934 staraniem ówczesnego wójta, Franciszka Millera oraz sekretarza, Bronisława Wycecha, z dobrowolnych składek uiszczanych przez mieszkańców gminy. Na obelisku znajduje się portret Marszałka w postaci medalionu z brązu z wygrawerowanym napisem: "MARSZAŁKOWI JÓZEFOWI PIŁSUDSKIEMU - RODACY". Podczas działań wojennych

pomnik nie został zniszczony, natomiast po wkroczeniu na te tereny Armii Czerwonej usunięto z niego medalion oraz napis. Z pierwotnego wyglądu pomnika pozostał jedynie odlew orła w koronie znajdujący się na szczycie. W latach czterdziestych na obelisku umieszczono wryty na płycie napis: „BOJOWNIKOM O WOLNOŚĆ I DEMOKRACJĘ”. W latach pięćdziesiątych został on zmieniony i brzmi: "W HOŁDZIE ZAMORDOWANYM PRZEZ FASZYSTÓW HITLEROWSKICH W LATACH 1939 – 1944. MIESZKAŃCY GROMADY KAMIONNA, 1957".

Pomnik Józefa Piłsudskiego w Kamionnie.

Fot. Mariola Kielek

3.2.8 Dwór

W miejscowości Kamionna znajduje się zespół dworski obejmujący dwór, dwie oficyny oraz park. Dwór został wybudowany w roku 1836 dla rodziny Godlewskich. W roku 1982 został odrestaurowany. Z dwóch oficyn, wchodzących w skład założenia, pierwsza jest w dobrym stanie, druga prawie doszczętnie zniszczona. W parku zachowały się pomniki przyrody, m.in. wiąz i dąb. Pośród licznego starodrzewia widoczny jest układ wnętrza parkowych oraz układ wodny. Znajduje się tu również klonowa aleja dojazdowa z bramą wjazdową. Obecnie dwór jest własnością prywatną.

Dwór w Kamionnie.

Fot. Archiwum Urzędu Miejskiego w Łochowie

3.2.9 Pałac w Łochowie

(Gmina Łochów)

Pałac w Łochowie położony jest w sercu Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, nad rzeką Liwiec.

Zespół pałacowo - parkowy to XIX - wieczny obiekt, zaprojektowany przez czołowego architekta epoki Bolesława Pawła Podczaszyńskiego na zamówienie Józefa hrabiego Hornowskiego. Pierwotnie był to parterowy budynek z kolumnowym portykiem, którego budowę zakończono w 1830 roku. W trakcie późniejszej rozbudowy wykonano dwupiętrowe ryzality i frontowy portyk z żeliwnymi kolumnami. Wnętrza utrzymane były w typowym dla XIX wieku stylu neogotyckim. Pałac należał kolejno do znamienitych polskich rodów arystokratycznych: Hornowskich, Downarowiczów, Zamoyskich i Kurnatowskich, a jego rozwój był bezpośrednio związany z budową linii kolejowej Paryż-Petersburg. W Pałacu przebywał poeta doby romantyzmu, Cyprian Kamil Norwid, tutaj na łonie przyrody czerpał inspirację dla swojej twórczości.

Zdzisław hrabia Zamoyski (1842-1925), syn Andrzeja intensywnie rozbudował folwark. Od roku 1913 właścicielami majątku zostali Elżbieta hrabina Zamoyska - córka Zdzisława i jej mąż Eryk hrabia Kurnatowski. Po roku 1945 majątek przejęło państwo. W pałacu zamieszkali robotnicy rolni, urządzono świetlicę i zlokalizowano pocztę. Budynek został zdewastowany, rozebrano część obiektów. Z dawnej świetności pozostały fragmenty ozdobnych parkietów, stiuki, część kominka oraz piec kaflowy z ozdobnym szczytem w Sali Muzycznej.

Pałac w Łochwie został odbudowany i odrestaurowany przez firmę deweloperską Arche S.A. w latach 2004 - 2008. W swojej ofercie posiada szereg usług tj. kompleksową organizację konferencji, szkoleń i imprez integracyjnych. Dysponuje 7 profesjonalnie wyposażonymi salami konferencyjnymi oraz bazą noclegową dla 200 gości w pokojach hotelowych i apartamentach w Pałacu, Oficynie i Wozowni. Pałac obfituje w bogactwo marmurów, parkietów i kunsztownych sztukaterii. W Oficynie przyciągają oko ciekawe rozwiązania architektoniczne -połączenie starych, oryginalnych murów i fragmentów kominów z nowoczesnym, efektownym wyposażeniem wewnątrz. Wozownia została zaadoptowana na wysokiej klasy hotel, a wystrojem nawiązuje do stylu wiejskiego, tradycji i kultury ludowej. Kuchnia Pałacowa spełnia funkcję Sali Restauracyjnej. Tak jak dawniej, odbywają się tutaj bale, przyjęcia i uczyty. Kuchnia czerpie z najlepszych w Polsce tradycji kulinarnych,

obfituje w wyborne wiktuały kuchni staropolskiej, myśliwskiej i współczesnej. Dostęp do rzeki Liwiec daje wiele możliwości aktywnego wypoczynku czy imprez integracyjnych. Bliskość rzeki zachęca do spływów kajakowych i przepraw survivalowych. Na łąkach organizowane są turnieje rycerskie, loty balonem, biesiady staropolskie oraz pikniki nawet do 5000 osób, a w Kamiennej Grocie - kameralne ogniska i grille. Amatorzy tenisa mają do dyspozycji dwa korty tenisowe a spragnieni relaksu dla ciała - Spa & Wellness. Dla gości indywidualnych organizowane są niezapomniane bale sylwestrowe, wesela, rocznice ślubów, wieczory panieńskie i kawalerskie, pobyty weekendowe i świąteczne a także obchody nocy świętojańskiej. W Parku znajduje się zabytkowy, drewniany kościół, w którym odbywają się ceremonie ślubne.

Pałac w Łochowie.

Fot. Monika Wojciechowska.

Pałac w Łochowie wraz z posiadłościami z lotu ptaka. *Fot. Archiwum Urzędu Miejskiego w Łochowie*

3.2.10 Stajnia Zakolej-Barchów (Gmina Łochów)

Stajnia Zakolej - Barchów (obecnie funkcjonuje pod nazwą Rancho Zakolej) znajduje się na terenie niewielkiej, spokojnej wsi Barchów położonej w województwie mazowieckim, w gminie Łochów, nad rzeką Liwiec. Jej właściciel, Mariusz Denis założył ją w 2001 r. zaczynając od jednego konia o imieniu Rocznicą. Stajnia na Rancho Zakolej liczy ponad 20 koni i kilkanaście ślicznych źrebaków.

Sąsiaduje z łąkami, lasami, rzeką Liwiec oraz Nadbużańskim Parkiem Krajobrazowym, zapewniając niezapomniane wrażenia uczestnikom wycieczek konnych. Gospodarstwo agroturystyczne czynne jest przez cały rok, dysponuje czterema miejscami noclegowymi.

Na jego terenie znajdują się:

*3 place do jazdy (czworobok 20m x 40 m, plac z przeszkodami ok. 30 m x50 m, plac z piaszczystym podłożem

ok. 50m x 40 m),

*ring ok. 20 m średnicy,

*siodlarnia z szafkami,

*nowa, komfortowa, drewniana stajnia dla koni.

Gospodarstwo agroturystyczne Stajnia Zakolej - Barchów oferuje:

*przejażdżki bryczką i wozem taborowym,

*przejazd bryczką/powozem do ślubu,

*rajdy konne jedno-, dwu- lub kilkudniowe,

*jazdę konną w terenie i na padoku,

*zimą kuligi,

*biesiady przy ognisku,

*wypożyczenie kajaków (spływy kajakowe po rzece Liwiec i rzece Bug).

Fot. Mariusz Denis

Nauka jazdy konnej Stajnia Zakolej-Barchów Mariusza Denis.

Fot. Mariusz Denis

3.2.11 Pałac w Julinie (Gmina Łochów)

Willę w Julinie (Gmina Łochów) wybudował w 1904 roku Ignacy Paderewski dla swojej żony Heleny, która utworzyła tu pensjonat dla „dobrze urodzonych” panien. Do roku 1948 w tym miejscu dziewczęta uczyły się prowadzić dom oraz zdobywały ogładę towarzyską. W czasie wojny otrzymywali tu pomoc wszyscy potrzebujący, zarówno partyzanci jak i inni ludzie ukrywający się przed Niemcami. W otoczeniu willi znajduje się dobrze zachowana aleja świerkowa oraz park sięgający aż do rzeki Liwiec. Obecnie w pałacu mieści się Dom Dziecka, który jest socjalizacyjną placówką opiekuńczo-wychowawczą funkcjonującą jako jednostka organizacyjna Powiatu Węgrowskiego. Cechą charakterystyczną tego obszaru są wyjątkowe walory krajobrazowe i przyrodnicze doliny Liwca i Bugu, niski wskaźnik zamieszkania i niewielkie zagospodarowanie. Julin i okoliczne miejscowości stały się miejscem wypoczynku zwłaszcza mieszkańców Warszawy; znajdują się tu liczne skupiska domków letniskowych. Okolica daje możliwość aktywnego wypoczynku na łonie natury. Dziką malowniczą doliną Liwca organizowane są spływy kajakowe. Pragnący wyciszenia mogą wybrać się na spacer, pieszą wycieczkę czy przejażdżkę rowerową.

Pałac w Julinie.

Fot. Archiwum Urzędu Miejskiego w Łochowie

Spływ kajakowy na Rzece Liwiec.

Fot. Mariusz Denis.

Dolina Rzeki Liwiec.

Fot. Archiwum Ośrodka Kolonijno – Wypoczynkowym Koszelanka

3.2.12 Dwór w Pogorzelcu (Gmina Łochów)

Dwór położony jest nad rzeką Liwiec w miejscowości Pogorzelec, na skraju Borów Łochowskich wchodzących w skład Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, w regionie kolonijno-letniskowym popularnym już w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Został wzniesiony w XVIII wieku. Do 1788 r. był w posiadaniu Józefa Hryniewieckiego, następnie - do 1828 r. - jego córki Józefy Gzowskiej, później Jakuba Radziwińskiego, od 1850 r. Anny z Zychowiczów i Andrzeja Wesołowskich, od 1857 r. Pauliny z Peszków i Konstantego Smoczyńskiego, od 1879 r. Lewandowskich. Dwór jest drewniany, o zrębowej konstrukcji, otynkowany, na ceglano-kamiennej podmurówce. Parterowy, częściowo podpiwniczony. Ogrodzony i obsadzony 100-letnimi świerkami i szpalerami bzu. Część parkowa została zabudowana. Założenie dworsko - parkowe ma trzy bramy wjazdowe. Brama główna znajduje się między dwoma stawami. W całość zespołu dworskiego wchodzi 4 budynki: dwór, pensjonat i dwa budynki towarzyszące. Część parkowa zabudowana objęta jest ustawą o ochronie zabytków. W Parku znajdują się pomniki przyrody: lipa drobnolistna, klon pospolity, olsza czarna, kasztanowiec biały. Dwór został odrestaurowany według oryginalnych planów i rycin. Obecnie jest własnością prywatną.

Dwór w Pogorzelcu.

Fot. Archiwum Urzędu Miejskiego w Łochowie

Pozostałości Parku przy Dworze w Pogorzelcu.

Fot. Archiwum Urzędu Miejskiego w Łochowie

3.2.13 Rezerwat „Jegiel” (Gmina Łochów)

Rezerwat Przyrody „Jegiel” został utworzony na terenie gminy Łochów, leśnictwa Jerzyska, nadleśnictwa Łochów, na południe od miejscowości Szumin. Rezerwat znajduje się w granicach Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego. Celem rezerwatu jest ochrona rzadko spotykanego zbiorowiska leśnego - świerczyny na torfie. Rezerwat obejmuje las o powierzchni 18,54 ha rosnący na tarasie zalewowym Bugu, na terenie dawnego koryta rzeki, która ustąpiła stąd przed wiekami. Został utworzony w 1981 r. W północnej części rezerwatu rośnie ols, w którym dominują 120-letnie olsze, a towarzyszą im świerki. Spotkać tam można brzozę brodawkowatą i sosnę pospolitą, w podszyciu kruszynę, czeremchę, wierzbę uszatą i porzeczkę czarną. W runie większy od przeciętnego udział mają paprocie: narecznica krótkoostna i narecznica błotna oraz wietlica samcza, a trafiają się także, m.in. konwalijka dwulistna, fiołek błotny i psianka słodkogórz. Sensacją przyrodniczą rezerwatu jest bardzo rzadkie w tej części kraju zbiorowisko wilgotnego boru o charakterze borealnym: świerczyny na torfie. Średni wiek drzewostanu wynosi 120 lat, ale zdarzają się pojedyncze starsze drzewa. Trzy - dwustuletnie- zostały uznane za pomniki przyrody. Specyficzny urok rezerwatu podkreślają często spotykane wykroty, nadające mu niepowtarzalne, puszczańskie piękno. Wilgotne łąki są miejscem występowania oraz gniazdowania wielu gatunków ptaków, m.in.: słonki, dudka, potrzosa, grubodzioba zwyczajnego, jak również kilku gatunków sikor.

Zaskroniec.

Fot. Mariusz Denis

Fot. Mariusz Denis

Rezerwat Przyrody „Jegiel”

Fot. Archiwum z Nadleśnictwa w Łochowie.

3.2.14 Ośrodek Kolonijno - Wypoczynkowy Koszelanka

(Gmina Łochów)

Ośrodek położony jest w Gminie Łochów, w powiecie węgrowskim, w województwie mazowieckim, na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego. Otacza go las sosnowo-brzozowy, a do rzeki Liwiec jest około 50 m. Występują tu gatunki fauny i flory charakterystyczne dla zwartych dużych kompleksów borowych, np. ptaki: gil, mysikrólik, sosnówka, bocian czarny, dzierzba rudogłowa, zimorodek, jaskółka brzegówka i brodzik piskliwy. Teren ten należy do obszarów NATURA 2000, „Zielone Płuca Polski”. Spokój, czyste powietrze, unikatowa różnorodność systemu przyrodniczego, atrakcyjne kompleksy lasów, jezior i zielonych użytków, możliwość obcowania z przyrodą są idealnym miejscem na spędzenie aktywnych, zdrowych wakacji na świeżym powietrzu. Tuż przy ośrodku na rzece Liwiec znajduje się naturalne kąpielisko. Zespół Obsługi Szkół Samorządowych w Łochowie, który jest opiekunem Ośrodka Kolonijno - Wypoczynkowego w Koszelance, organizuje dla wszystkich dzieci w wieku od 6 do 14 lat wspaniałe wakacje i kolonie. Oferuje: naukę pływania kajakami, spływy rzeką Liwiec, wycieczki piesze i rowerowe, plażowanie i kąpiele w bezpłatnym kąpielisku oraz organizowane w sezonie dyskoteki. W odległości 5 km Liwiec łączy się z Bugiem.

Tablica informacyjna w Ośrodku Kolonijno – Wypoczynkowym Koszelanka.

Fot. Archiwum z Ośrodka Kolonijno – Wypoczynkowego Koszelanka

Dzieci przebywające na Koloniach w Ośrodku Kolonijno –Wypoczynkowym Koszelanka. *Fot. Archiwum z Ośrodka Kolonijno – Wypoczynkowego Koszelanka*

Rzeka Liwiec wpadająca do Bugu *Fot. Archiwum z Ośrodka Kolonijno – Wypoczynkowego Koszelanka*

Dzieci przebywające na Koloniach w Ośrodku Kolonijno –Wypoczynkowym Koszelanka.

Fot. Archiwum z Ośrodka Kolonijno – Wypoczynkowego Koszelanka

IV. Podsumowanie

Realizacja Projektu współpracy pt. „Program Aktywności Turystycznej i Rozwoju Obszaru Liwca”, którego akronim brzmi „PATROL”, na terenie Lokalnej Grupy Działania „Bądźmy Razem” została rozpoczęta 23 lutego 2011 r. Projekt zakończono 30 kwietnia 2013r. Koszt realizacji operacji wyniósł 39 628,90 zł.

Podczas realizacji operacji korzystano ze źródeł i materiałów dostępnych na stronach internetowych www., pracowników urzędów Gmin: Łochów (Gminne Centrum Informacji, Zespół Obsługi Szkół Samorządowych), Korytnica, Stoczek, Nadleśnictwa Łochów a także właścicieli i zarządców punktów węzłowych.